

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВЧИТЕЛІВ ЯК ЧИННИК ЗМІЦНЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ СТІЙКОСТІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ЗАХИСТ УКРАЇНИ. ІНТЕГРОВАНІЙ КУРС»

Наукова доповідь на круглому столі «Військова психологія і педагогіка у вимірах війни і миру: проблеми, інноваційний підхід, перспективи», який організували НАПН України та Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України, 24 квітня 2025 р.

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2025.7128>

КИРИЧЕНКО

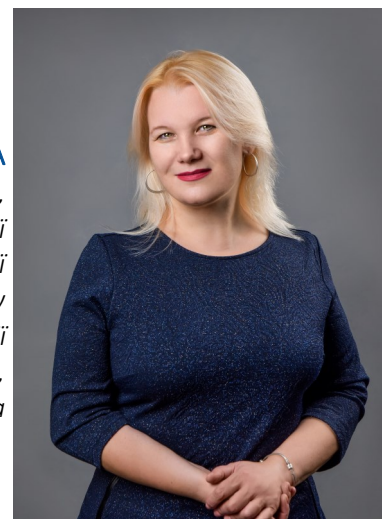
Микола Олексійович

доктор філософії, професор, ректор
Державного закладу вищої освіти
«Університет менеджменту освіти»
Національної академії педагогічних
наук України,
м. Київ, Україна

Ольга Володимирівна ПРОСІНА

кандидат педагогічних наук, доцент,
директор Центру післядипломної
освіти Державного закладу вищої
освіти «Університет менеджменту
освіти» Національної академії
педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

Анотація. У статті представлено модель 5Р як інструмент проектування професійного розвитку педагогічних працівників, що викладають курс «Захист України» в умовах війни. Обґрунтовано, що сучасний виклик у підготовці таких фахівців виходить за межі традиційного підвищення кваліфікації та вимагає інтеграції психологічної стійкості, ціннісної ідентичності та громадянської відповідальності. Представлено результати емпіричного опитування викладачів, що засвідчує високий рівень емоційного виснаження й потребу в підтримці. Модель 5Р (Реальність, Роль, Ресурс, Рішення, Розвиток) описано як багатовимірну рамку, що поєднує теоретичні підходи з андрагогіки, гуманістичної психології, трансформативного навчання та посттравматичного зростання. Аргументовано доцільність її використання для розроблення модульних програм у післядипломній освіті.

Ключові слова: професійний розвиток; стійкість; педагогічна ідентичність; курс «Захист України»; модель 5Р; трансформативне навчання; післядипломна освіта.

Професійний розвиток вчителів курсу «Захист України» — ключовий чинник зміцнення громадянської стійкості. Це питання виходить за межі суто передачі знань — йдеться про сенси, ідентичність і стійкість у педагогічній професії. В умовах війни роль учителів цього курсу особливо важлива і складна: вони стають носіями цінностей та прикладами стійкості для молоді. Ми прагнемо дослідити це явище з науковою ретельністю, усвідомлюючи виклики, що постають перед педагогами, та з повагою до їхньої ролі.

Але професійна готовність вчителя — це не лише про знання і методики. Це також про внутрішній стан людини, яка щодня стоїть перед класом у дуже непростих реаліях.

Саме тому хочемо продемонструвати останнє цьогогорічне опитування педагогічних працівників, яке відбулося на початку квітня. Метою було емпірично зафіксувати основні професійні виклики, з якими вони стикаються на четвертому році війни (Просіна, 2025).

Найбільш масовим виявився синдром емоційного виснаження — його зазначили майже 79 % респондентів. Близько 50 % освітян вказали на втрату мотивації, що є критичним показником зниження внутрішнього залучення. Також високою є частка відповідей, пов'язаних із відчуттям невизначеності, переосмисленням власної професійної ролі та складнощами у взаємодії з колегами і здобувачами освіти.

Ці дані дозволяють нам говорити не лише про індивідуальне, а й про системне явище професійної вразливості, яке потребує адресного, цілісного й стратегічного підходу до підтримки викладачів.

У ситуації, коли вчитель перебуває під тиском емоційного виснаження, втрати сенсів та зростаючої невизначеності, постає запитання: «Який підхід до професійного розвитку може бути не просто ефективним, а й гуманним, системним і адаптивним до умов війни?»

Ми спроектували *Модель 5Р* (рис. 1) як інструмент дизайнування програми професійного розвитку вчителів курсу «Захист України» в умовах війни, що інтегрує не лише навчальні, а й психоемоційні, смислові й ціннісні аспекти розвитку педагога. Це стратегічна рамка, що дає змогу переосмислити і спроектувати підготовку вчителів курсу «Захист України» у форматі стійкості та дії (Просіна, 2024).

Модель 5Р є відповіддю на комплексний виклик підготовки педагогічних кадрів у воєнний і поствоєнний період. Вона сформульована як

Рис. 1. Модель 5Р: інструмент проектування програм професійного розвитку

цілісна методологічна рамка, що дає змогу інтегрувати психологічну стійкість, педагогічну ефективність та громадянську зрілість в один стратегічний підхід.

Запропоновану Модель 5Р було вперше сформульовано як методологічну основу для створення програми інтенсивної підготовки викладачів курсу «Захист України». Водночас її структура забезпечує застосовування моделі як інструментального ядра для планування й проектування програм професійного розвитку педагогів інших напрямів, особливо тих, які працюють у кризових, трансформаційних або соціально напружених умовах.

Кожен компонент моделі — це не лише аналітична категорія, а й вектор впливу на зміст, структуру і формат професійного розвитку:

- **Реальність** — визнання об'єктивних викликів війни, що трансформують педагогічний контекст, змінюють функцію освіти та потребують нової етики навчання.
- **Роль** — фокус на переосмисленні ідентичності педагога не лише як фахівця, а й носія цінностей, агента громадянської стійкості та морально-го орієнтира для молоді.
- **Ресурс** — підхід до підтримки викладача як до живої особистості з потребами у відновленні, самоусвідомленні, осмисленні сенсу професійної діяльності.
- **Рішення** — формування нових стратегій дій, поведінкових моделей, форм навчання, які відповідають умовам ризику, турбулентності й швидкої зміни обставин.
- **Розвиток** — центральний елемент моделі. Це не просто результат, а трансформаційний

процес, де синтезується досвід, зростає суб'єктність і створюються нові підходи до викладання курсу.

Модель 5Р — основа для створення модульних програм підвищення кваліфікації, включно з психологічною підготовкою, практикумами ситуаційного реагування, лідерським розвитком і компонентами саморефлексії. Вона відкриває простір для міжсекторальної співпраці освітньої, військової, психологічної та громадянської сфер.

Теоретичне обґрунтування моделі 5Р як інструменту для проектування професійного розвитку, зокрема педагогів, що викладають курс «Захист України», потребує нової парадигми — такої, що виходить за межі традиційного уявлення про підвищення кваліфікації як набір методичних і дидактичних практик. Йдеться про явище, що охоплює не лише сферу фахової компетентності, а й екзистенційні, психологічні та громадянські виміри особистості педагога. У цьому контексті Модель 5Р — цілісна стратегічна рамка професійного розвитку викладачів, що відображає складність, багаторівневість і трансформаційну природу педагогічної діяльності в кризових умовах.

Запропонована модель охоплює п'ять ключових складників: Реальність, Роль, Ресурс, Рішення та Розвиток. Кожен із цих компонентів не лише визначає окремий аспект змісту професійного розвитку, а й виконує функцію вектора — напрямку дії, змістовного наповнення і смислового акценту. У такий спосіб модель перетворюється на інструмент проектування освітніх програм, який сприяє інтеграції психологічної стійкості, педагогічної ефективності та громадянської зрілості педагога в єдиний системний підхід.

Теоретичне підґрунтя моделі 5Р є міждисциплінарним і спирається на ключові концепції освіти дорослих, психології розвитку, трансформативного навчання та посттравматичної адаптації. Зокрема модель логічно пов'язана з андрагогічною традицією (Knowles, Holton & Swanson, 2015), відповідно до якої дорослі учасники освітнього процесу навчаються на основі реального досвіду, прагнення до самореалізації та потреби у смислобудуванні. Це дає підстави трактувати компоненти «Реальність» і «Роль» як елементи, що забезпечують змістовне включення професійного та життєвого досвіду викладачів у процес їхнього розвитку. Педагоги, які працюють у контексті війни, стикаються з глибокими зсувами в професійній ідентичності і саме тому переосмислення своєї ролі як носія цінностей та агента

стійкості є одним із ключових векторів моделі.

Психологічне наповнення моделі спирається на гуманістичну та екзистенційну парадигму (Frankl, 1963; Rogers, 1961), що підкреслює важливість внутрішнього сенсу, емоційної підтримки, емпатії й умов для особистісного зростання. Компонент «Ресурс» трактується не як абстрактна характеристика, а як сфера, де педагог має змогу відновити сили, усвідомити себе в новому контексті, знайти внутрішню опору для дії. Умови довготривалої турбулентності вимагають не стільки адаптації, скільки створення нового образу дії — і в цьому сенсі компонент «Рішення» відображає здатність педагога формувати нові поведінкові моделі, інструменти навчання й підходи до взаємодії в умовах високої невизначеності.

Центральним елементом моделі 5Р виступає компонент «Розвиток», який трактується як динамічний, багатовимірний процес інтеграції професійного досвіду, смислобудування, переосмислення ціннісних орієнтирів і зростання суб'єктності педагога. Теоретичне підґрунтя цього компонента формується на перетині чотирьох базових підходів до навчання дорослих:

- *Тривимірна модель навчання К Іллеріса*, згідно з якою навчання розглядається як інтеграція трьох взаємопов'язаних площин: когнітивної (зміст), інсентивної (емоції, воля, мотивація) та соціальної (взаємодія). У цій парадигмі розвиток — це не лише засвоєння знань, а перебудова способу взаємодії з реальністю в умовах невизначеності (Illeris, 2009).

- *Конструктивно-розвивальна теорія Р. Кегана*, який пояснює розвиток дорослої особистості як послідовне ускладнення способу осмислення себе й світу. Кожна стадія передбачає здатність рефлексувати попередні схеми мислення та перетворювати їх на об'єкт свідомої дії, що забезпечує зростання у власній суб'єктності (Kegan, 2009).

- *Концепція трансформативного навчання Д. Мезіроу*, який акцентує на глибинному переосмисленні особистих переконань та орієнтацій, що відбувається через критичну рефлексію й часто активується кризовими подіями. Такий підхід надзвичайно релевантний в умовах війни й посттравматичних трансформацій у професії педагога (Mezirow, 2009).

- *Екзистенційна модель навчання П. Джарвіса*, який підкреслює, що розвиток дорослого — це процес «вписування» досвіду в особистісну біографію, що охоплює не лише знання,

а й тілесні, емоційні та соціокультурні виміри (Jarvis, 2009).

Таким чином, компонент «Розвиток» у моделі 5P відображає синтез когнітивних, емоційних, соціальних та ідентифікаційних змін, що формують нову якість професійної суб'єктності педагога, здатного діяти в умовах складності, невизначеності й суспільних трансформацій.

Водночас модель 5P перегукується з ідеями посттравматичного зростання (Tedeschi, 2004), згідно з якими досвід травми може стати точкою особистісного й професійного оновлення за умови наявності відповідного простору підтримки.

У вітчизняному науковому просторі модель 5P знаходить підтвердження у сучасних підходах до освіти дорослих, що розглядається як інструмент цілісного розвитку особистості в умовах змін. Осмислення професійного розвитку як динамічного, суб'єктного і смисложиттєвого процесу, підтриманого андрагогічними та цифровими практиками, співвідноситься із провідними концепціями освіти дорослих в Україні (Дубасенюк & Самойленко, 2020; Лук'янова, 2020; Ничкало, 2013).

Теоретичні й практичні засади післядипломної освіти дедалі частіше інтерпретуються як основа для формування екосистеми стійкого професійного зростання педагога, орієнтованої на відкритість, саморефлексію, досвідоцентричність і гнучкість (Сорочан, 2018; Сорочан, Гуржій, Зайчук & Карташова, 2021; Сорочан, Карташова & Гуржій, 2021). У цьому контексті особливої ваги набувають підходи до моделювання неперервного професійного розвитку, що враховують цифрову трансформацію освітнього середовища, потребу в мікронавчанні, індивідуалізації траєкторій та збереженні професійної ідентичності в умовах турбулентності (Петренко та ін., 2021). Модель 5P інтегрує ці положення в єдиний методологічний каркас, актуалізуючи не лише педагогічну, а й психологічну, громадянську та екзистенційну складову розвитку вчителя курсу «Захист України».

Таким чином, модель 5P є не лише структурною схемою організації професійного розвитку, а й науково обґрунтованою парадигмою, що дає змогу вибудовувати освітні програми, тренінги, модульні курси і підтримувальні інтервенції, орієнтовані на викладача як повноцінного суб'єкта змін, носія громадянської відповідальності та стійкості в умовах історичного зламу.

Сьогодні ми стоїмо перед необхідністю *змінити парадигму професійного розвитку педагогів*,

особливо тих, хто викладає курс «Захист України». У центрі уваги не просто передача знань, а *відновлення професійної суб'єктності*, витривалості, внутрішньої сили й смислів.

Підготовка викладача «Захисту України» — це не просто кваліфікаційний апгрейд. Це *діалог між досвідом педагога, його цінностями та викликами часу*. У цьому діалозі важливо враховувати, що багато з них — це *люди з гібридною ідентичністю*: вони і педагоги, і ветерани, і громадяни, і носії власної історії виживання.

Тому освітня відповідь на сучасну кризу це не лише методика. Це психопедагогіка, етика, фасилітація в кризових умовах, і, насамперед, людяність як стратегія взаємодії. У цьому контексті філософія людиноцентризму постає не абстрактною ідеєю, а ціннісно-сисловою парадигмою, яка орієнтує освітній процес на підтримку суб'єктності, гідності, духовності й морального вибору людини в умовах невизначеності та дестабілізації (Кремень, 2023).

І саме через це ми говоримо не лише про трансляцію навчального матеріалу, а й про *створення простору суб'єктного, стійкого і ціннісного навчання*, у якому можливо підтримати не лише учня, а й самого викладача.

У цій логіці — логіці діалогу, стійкості й суб'єктної присутності педагога — ми провели інтерактивний інтенсив для викладачів предмета «Захист України» у межах заходу для педагогічних працівників професійної освіти Київської області (рис. 2).

Рис. 2. Освітня відповідь на сучасну кризу: суб'єктність, стійкість, діалог (фрагмент авторської презентації, слайд №4 до виступу на круглому столі, квітень 2025 р.) (Кириченко & Просіна, 2025)

Інтерактивний інтенсив було реалізовано у співпраці з ключовими партнерами — Департаментом освіти і науки Київської обласної військової адміністрації та Київським обласним Центром підготовки населення до національного спротиву. Завдяки такій міжвідомчій взаємодії ми отри-

мали практичну, змістовну, ресурсну підтримку — від методик виживання та домедичної допомоги до питань захисту від інформаційних загроз.

У травні 2024 р. Верховна Рада України підтримала реформу предмета «Захист України» (Верховна Рада України, 2024). Замість традиційного викладання — шестимодульна структура з повноцінними навчальними днями, оснащеними сучасною технікою: тренувальні манекени, дрони, стрілецькі комплекси, створення спеціалізованих осередків та підготовка педагогів. І саме на базі одного з таких осередків — Білоцерківського фахового коледжу — було проведено інтерактивний інтенсив для викладачів (рис. 3). Учасниками стали вчителі професійної освіти Київщини, які безпосередньо стикаються з усіма викликами сучасної освітньої реальності.

Рис. 3. Ключові теми інтенсиву для педагогів (фрагмент авторської презентації, слайд №7 до виступу на круглому столі, квітень 2025 р.) (Кириченко & Просіна, 2025)

Програму інтенсиву розроблено спільно — в міждисциплінарній команді, яка об'єднала військовий, педагогічний і аналітичний досвід. Автори програми: *Євген Коваленко*, доктор філософії з психології, полковник запасу; *Андрій Єрмоленко*, кандидат політ. наук, доцент, доцент кафедри освіти дорослих і цифрових технологій ДЗВО «Університет менеджменту освіти», майор запасу; *Ольга Просіна*, кандидат пед. наук, доцент, директор Центру післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти». Упевнені, що саме така синергія професій і поглядів дає змогу створювати змістовні, адаптивні та дієві формати підготовки викладачів курсу «Захист України».

У межах інтенсиву було проведено експрес-опитування серед викладачів щодо змістовних пріоритетів модульного навчання з предмета «Захист України». Найбільшу підтримку отримали теми, пов'язані з військовими технологіями, тактикою, домедичною допомогою та комунікацією в бою.

Подія отримала публічне висвітлення на сайтах обласної адміністрації, освітніх установ, у професійних спільнотах (Департамент освіти і науки КОДА, 2025).

Центр післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» НАПН України — це не просто структурний підрозділ. Це команда дії і партнерства, яка працює спільно з іншими підрозділами університету, зокрема кафедрою освіти дорослих і цифрових технологій, що забезпечує потужну освітню складову програм підвищення кваліфікації.

Ми прагнемо до розширення мережі підтримки педагогів, які працюють на освітньому фронті, тому зацікавлені у партнерстві з іншими установами та командами. Запрошуємо до спільного проектування, впровадження та масштабування інновацій, адже все, що сьогодні народжується у відповідь на виклики часу, завтра може стати основою нової освітньої культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Верховна Рада України. (2024, 23 квітня). *Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення системи початкової загальної середньої освіти* (3647-IX). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3647-IX>
- Департамент освіти і науки Київської обласної державної адміністрації. (2025). *Нарада керівників закладів професійної освіти та інтерактивний інтенсив для викладачів предмета «Захист України»*. <https://kyiv-oblosvita.gov.ua/?p=11650>
- Дубасенюк, О.А., Самойленко, О.А. (2020). *Основи андрагогіки (для фахівців у галузі освіти дорослих): навчально-методичний посібник*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 247 с. <https://eprints.zu.edu.ua/31429/1/andragogika.pdf>
- Київський обласний Центр підготовки населення до національного спротиву. (n.d.). *Головна*. <https://nacsprotiv.com.ua/>
- Кириченко, М.О., & Просіна, О.В. (2025). *Професійний розвиток педагогічних працівників як чинник зміцнення громадянської стійкості: виклики та перспективи викладання курсу «Захист України. Інтегрований курс»* [Презентація]. Київ: ДЗВО «Університет менеджменту освіти». <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745303>
- Кремень, В.Г. (2023). *Філософія людиноцентризму в системі сучасних цінностей: Доповідь на церемонії присвоєння титулу доктора Honoris Causa в Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської (м. Варшава, Польща), 24 травня 2023 р.* *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 5 (1), 1-6. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5126>
- Лук'янова, Л.І. (2020). *Освіта дорослих: сучасні стратегії і практики в Україні та зарубіжжі: монографія*. Київ: ТОВ «Юрка Любченка», 340 с. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736567/>

- Ничкало, Н.Г. (2013). Андрагогіка в системі педагогічних наук. *Післядипломна освіта в Україні*, 6. С. 73–76. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711295/>
- Петренко, Л.М., Романова, Г.М., Пуховська, Л.П., Султанова, Л.Ю., & Олешко, П.С. (2021). Моделі неперервного професійного розвитку педагогічних та науково-педагогічних працівників у контексті відкритої освіти. У О.М. Спирін, & О.А. Остряньська (ред.), *Професійний розвиток фахівців в умовах цифровізації суспільства: сучасні тренди. Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю 12-13 листопада 2020 р.* (С. 243–250). Київ: Державна установа «Інститут модернізації змісту освіти». <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/724689/>
- Просіна, О.В. (2024) *Проектування і дизайн плану професійної трансформації: методичний порадник*. Київ: ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 52 с. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744216/>
- Просіна, О.В. (2025). Готовність педагогічних працівників до професійної трансформації: емпіричний аналіз психологічних чинників. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*, 4(50). С. 813–826. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745306>
- Сорочан, Т.М. (2018). Андрагогічні засади післядипломної педагогічної освіти. *Післядипломна освіта в Україні*, 1. С. 59–65. <https://surl.cc/rcikvl>
- Сорочан, Т., Гуржій, А., Зайчук, В., & Карташова, Л. (2021). Експерієнс-технології професійного розвитку педагогів у відкритому університеті. У *Science and Education: XVI International Conference* (С. 105–109). Хмельницький: Хмельницький національний університет <https://elar.khmn.edu.ua/server/api/core/bitstreams/109e2c76-1c24-4392-8d72-6f86d5a3cff5/content>
- Сорочан, Т., Карташова, Л., & Гуржій, А. (2021). Цифровий близнюк закладу післядипломної освіти як екосистема професійного розвитку. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. Вип. 4. С. 33–41. http://nbuv.gov.ua/UJRN/NPO_2021_4_6
- Frankl, V.E. (1963). *Man's search for meaning*. Boston: Beacon Press, 160 p. <https://archive.org/details/frankl-viktor-mans-search-for-meaning-1963>
- Illeris, K.A. (2009). Comprehensive understanding of human learning In K. Illeris (Ed.), *Contemporary Theories of Learning: Learning theorists in their own words* (pp. 7–20). London: Routledge.
- Jarvis, P. (2009). Learning to be a person in society. In K. Illeris (Ed.), *Contemporary Theories of Learning: Learning theorists in their own words* (pp. 21–34). London: Routledge.
- Kegan, R. (2009). What “form” transforms? A constructive-developmental approach to transformative learning. In K. Illeris (Ed.), *Contemporary Theories of Learning: Learning theorists in their own words* (pp. 35–52). London: Routledge.
- Knowles, M.S., Holton, E.F., & Swanson, R.A. (2015). *The adult learner: the definitive classic in adult education and human resource development*. London: Routledge, 391 p. https://archive.org/details/adultlearnerdefi0000know_g9i5/page/n7/mode/2up
- Mezirow, J. (2009). An overview on transformative learning In K. Illeris (Ed.), *Contemporary Theories of Learning: Learning theorists in their own words* (pp. 90–105). London: Routledge.
- Rogers, C.R. (1961). *On becoming a person: a therapist's view of psychotherapy*. Boston: Houghton Mifflin, 420 p. <https://archive.org/details/onbecomingperson00roge>
- Tedeschi, R.G., & Calhoun, L.G. (2004). Posttraumatic growth: conceptual foundations and empirical evidence. *Psychological Inquiry*, 15(1), P. 1–18. <https://surl.li/wvlgttd>

PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF TEACHERS AS A FACTOR IN STRENGTHENING CIVIC RESILIENCE: CHALLENGES AND PROSPECTS FOR TEACHING THE COURSE «DEFENSE OF UKRAINE. INTEGRATED COURSE»

Scientific report delivered at the roundtable “Military Psychology and Pedagogy in War and Peace: Challenges, Innovative Approaches, and Prospects,” jointly organized by the National Academy of Educational Sciences of Ukraine and the Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine, April 24, 2025

Mykola Kyrychenko

PhD, Professor, Corresponding Member of the Academy of Sciences of Higher Education of Ukraine, Rector of State Higher Education Institution “University of Educational Management” of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Olga Prosina

PhD in Education, Associate Professor, Director of the Center for Postgraduate Education of the State Higher Education Institution “University of Educational Management” of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. The article presents the 5R Model as a tool for designing professional development programs for teachers of the «Defense of Ukraine» course in wartime conditions. It argues that traditional qualification improvement is insufficient and emphasizes the need to integrate psychological resilience, value-based identity and civic responsibility. Empirical data from a recent survey of educators highlights significant emotional exhaustion and the urgent need for systemic support. The 5R Model (Reality, Role, Resource, Response, and Renewal) is described as a multidimensional

framework grounded in adult education theory, humanistic psychology, transformative learning and posttraumatic growth. The model is positioned as a strategic basis for modular programs in continuing teacher education.

Keywords: professional development; resilience; teacher identity; «Defense of Ukraine» course; 5R model; transformative learning; postgraduate education.

Дата публікації: 5 червня 2025 р.